בית אהרן — לשבת הגדול

במדרש הנ"ל צו את אהרן וש"ה כי מי בשחק יערוך לד' ידמה לד' בבני אלים:

והתחיל לדבר בתחלת הפרשה זאת תורת העולה כו' זאת מרמז על עשי' בגשמיות כאדם שמראה הדבר באצבע. תורת. מורה על הדיבור. העולה היא המחשבה כשאדם מקשר אלו השלשה ביחד כמאמר הזוה"ק. בעובדא במילולא וברעותא דליבא כו' אזי היא העולה יש לה עלי' למעלה. ויש עוד אופנים לזה היינו על מוקדה שיהיה בהתלהבות הלב. לאפוקי כשעושה הדבר בעצלות בלי חיות. ויש בחי' התלהבות בשני אופנים. או לעשות טוב דהיינו עשיית מצוה וכדומה או להנתק מהרע כשבא לידו. ואלו השני' בחי' מרומזים בתיבת על מוקדה דקאי אדלעיל על עשיית הטוב. ועל בחינה הב'. על המזבח. פירוש לזבוח את יצרו. כל הלילה זו מצות ל"ת. עד הבקר זו מ"ע. ועוד עד הבקר עד שיאיר לו. ולפי דברינו הנ"ל מתורץ היטב כפל הלשון תורת העולה היא העולה וגו':

ואש המזבח תוקד בו וגו'. זה ידוע שטבע כל הדברים הגשמיים כל אחד נמשך ליסודו וטבעו. העפר והרוח והמים כולם נמשכים למטה. רק יסוד האש נמשך למעלה למקומו. לבד בעת שהוא קשור בדבר גשמי אזי הוא נאחז בו ואינו נפסק לגמרי לעלות למעלה. כי כן היה רצונו יתברך שיתאחז דבר הרוחני בדבר גשמי. ולזה מרמז הפסוק ואש המזבח תוקד בו. בו ממש. ואמר בשם אביו ז"ל נבג"מ כי מי בשח"ק יערו"ך לד' ידמה לד' בבני אלים יערוך ל' הדלקה כי מי שיכול בדברים השחוקים והנמוכים להדליק אור לד' זה האיש ידמה לד' בבני אלים כי זה היה רצון הש"י להעלות נ"ר דווקא ממקומות האלו ממקום צר. ובזה ממולא כוונת הבריאה:

עוד דיבר מבחינת שבת הגדול ואמר כמדומה שהוא נגד שבת תשובה. ואמר שלכך קורין תמיד פרשת צו קודם פסח שהיא פרשת כל הקרבנות. וכמוזכר בפסוק זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת וגומר. מפני שצריכין להכין עצמן לחג הקדוש הזה בכל ענייני קרבנות הן מאותן הבאים לכפר הן מאותן הבאים לקדש ולטהר שיוכל לקבל בחי' יציאת מצרים:

ואמר על מאמרם ז"ל. למה נקרא שבת הגדול מפני הנס שנעשה בו. נעש"ה יש בו ב' משמעות. א' שנעשה כבר. וגם י"ל שנעשה הוא ל' הווה שנעשה עתה. גם י"ל נס ל' התרוממות שצריך להתרומם עצמו לכל הדברים כנ"ל. והאריך בדיבורים שכל שבת שקודם הרגל צריך להמשיך מהשבת קדושת הרגל. וזהו הפי' תחלה למקראי קודש זכר ליצ"מ. כי יו"ט נקרא מקרא קודש שהוא קורא וממשיך קדושתו משבת:

זאת אנו אומרים שהשבת שקודם יו"ט הוא הכנה ליו"ט. כי שבת נקרא קודש ויו"ט נקרא מקרא קודש. היינו שמקבל מש"ק שלפניו. קודם פסח שבת הגדול. וקודם ר"ה שבת סליחות וקודם יו"כ שבת תשובה. וכן שבת שלפני כל יו"ט הוא הכנה ליו"ט. כי זאת ידוע שהכל תלוי באתערותא דלתתא ומאתערותא דלתתא אתער לעילא לעילא עד עילת כל העילות. ועיקר האתערותא דלתתא הוא ג"כ מהקב"ה שהוא מכניס לאדם התעוררות אליו י"ת. ויו"ט קדושתו תליא בישראל שהן מקדשין החודש ומעברין אותו כדאיתא בגמרא. אבל שבת קדושתו אינו תלוי בשום דבר בעולם רק הקב"ה בעצמו מקדש את השבת. כי שבת הוא למעלה מן העולם. ולכך אינו תלוי קדושתו בשום דבר בעולם. אשר לזה אנו אומרים ביו"ט מקדש ישראל והזמנים ובשבת אנו אומרים מקדש השבת. וזהו הפי' תחלה למקראי קודש. היינו שבת הוא תחלה למקראי קודש. כי יו"ט נקרא מקראי קודש. כי יו"ט קדושתו תלוי בישראל שהם קוראים ומזמינים הקדושה ליום טוב:

עכ"פ נמצא שיו"ט קדושתו תלוי בנו לקום ולהתעורר ולעשות הכנה. ושבת שקודם יו"ט הוא הכנה דילי' ולכך אנו צריכים בזה השבת לעשות הכנה ליו"ט היינו להתרחק מהרע ולהתקרב לטוב. ושבת שקודם פסח קורין אותו שבת הגדול מפני הנס שנעשה בו שלקחו השה שהוא עבודת המצרים. וקשרו בכרעי המטה. והיו שיני המצרים קהות. ומהיכן נמשך להם הנס הזה באתערותא דלתתא מחמת מס"נ שמסרו נפשם על ככה ומזה הגיע אליהם הנס. וכדאיתא בדרשת חז"ל משכו ידיכם כו'. ואיתא בספרים הפי' וקשרום בכרעי המטה. היינו שהיו נמשכים מעבודתם והשפילו עבודתם למדריגה התחתונה והשפלה הנקראת כרעי המטה. נמצא שבתחלה היה ג"כ התעוררות וההכנה מישראל בשבת ועי"ז נתעלו. ולז"א מפני הנס שנעשה בו לשון נסיון והרמה למעלה א"כ גם כהיום אנו צריכים לעשות הכנה דיליה בשמחה:

כתיב והזרתם את בני ישראל מטומאתם. ושמעתי מא"א זצוקלל"ה שאמר והזרתם הוא לשון ז"ר היינו כתר:

ונוכל לומר כי פי' הפסוק כך הוא. והזרתם. היינו כשתפרשו את ב"י מטומאתם. היינו מהעבירות שלהם בתשובה. מזה עצמו נעשה לו כת"ר. ונכתר ומתנשא ברום המעלות. פעם אחת הלך אחד בשוק ופגע באשה והסתכל בה והיה נמשך לאחוריו ונרתע מאוד כי זכר את דבר קדשו אשר אסור להסתכל באשה. ואמר החכם שעמד וראה זאת בוודאי האשה הזאת היא צדקת שעל ידה הזכיר זה האיש את י"י. נמצא בהיות האדם פורש מדבר עבירה מזה עצמו נכתר ומתנשא מפני שמסתמא בעת ההפרשה הזכיר את י"י ויחזק בעבודתו עבודת הקודש יותר ויותר:

והחילוק שבין חמץ למצה הוא רק נקודה אחת. כידוע. וצריך האדם להפריש מאתו הנקודה הרעה שבלבו רח"ל ולהשליכה עמוק עמוק במצולת ים ולהתקרב אל הנקודה הטובה. שממילא בעת שהוא נפרש מהרע אזי הוא נכתר בטוב כמאמרינו ואז נעשה מחמץ מצה כהרף עין:

וזהו משכו כו'. ואיתא משכו ידיכם מעבודה זרה. היינו מעבדות זרות היא הנקודה הרעה שבלב. כי הרב המפורסם הקדוש רש"ק זצוק"ל אמר על פסוק שוחה עמוקה פי זרות היינו מי שעושה הפה זר ומתועב ואפילו מי שהוא אינו רשע ח"ו רק שהוא מרוחק מעבודה והיא זר אצלו נקרא ג"כ רשע. וכמאמר בעל מסדר ההגדה. רשע מהו אומר מה העבודה הזאת לכם. היינו שאפי' הוא מרוחק מעבודה ואין לבו שלם בעבודת הש"י ביראה ואהבה זהו ג"כ רשע י"י יצילנו:

נחזור לענייננו. שפי' הפסוק של משכו כך הוא. כשנמשכים מעבודות זרות ומכל רע שיש בתוך לבו אז יכולים להמשיך חיות מחי החיים. כי משכו משמש ב' לשונות. אחד למשוך מעליו ולהפריש כל הדברים רעים רח"ל. ועוד משכו הוא ל' המשכה מלמעלה למטה. היינו להמשיך מחי החיים כל המשכות הטובות והברכות:

היוצא לנו מכל הדיבורים שדברנו. כללו של דבר הוא כי הכנה של חג הפסח הבע"ל צ"ל שיסיר כאו"א מאתו את הנקודה הרעה שבלבו רח"ל. ולהשפילה ולעשות מחמץ מצה רק לא במרה שחורה. אך בשמחה ובטוב לבב. ולהכין קדושה ליו"ט ולהכין א"ע לקבל הקדושה מיו"ט ומן הסדרים ומן הכוסות ומן ההלל ומן הימים עצמן ומן הד' לשונות של גאולה. והצלתי וגאלתי וגו'. זהו היוצא לנו מהדיבורים שדברנו עד כה:

עוד אמר שבת הגדול. השבת הוא גדול. כי כל יו"ט יש לו השבת שלפניו שממנו נמשך הקדושה של יו"ט כי שבת הוא יותר גדול במעלה מיו"ט. שיו"ט הוא בזמן ושבת אינו בזמן. כתיב ושמרתם את השבת כי קודש הוא לכם. שבת בעצמו נקרא קודש וביו"ט כתיב מקראי קודש. שקורין ומכניסין הקדושה של שבת בתוך היו"ט כי השבת הוא הכנה אל היו"ט:

למה קורין אותו שבת הגדול מפני הנס שנעשה בו. נ"ס ל' הרמה והתנשאות. כל ישראל צריכים להתנשאות עמו להשי"ת. פשוט היה הנס שלקחו ישראל את אלהיהם של מצרים והמצרים שתקו להם. ועוד היה הנס מישראל עצמן שעשו דבר כזה ומסרו עצמן במס"נ בעבור אמונתו וכבודו יתברך. וזה הדבר לא היה יכולים לעשות באופן אחר רק במס"נ. כי מן מקום מתועב ומשוקץ כזה שהיו בו ישראל ואת ערום וערי"ה לא היה יכולים לצאת משם לחירות כי אם בהדבר הזה שמסרו עצמן ונפשם באמת להקדוש ברוך הוא. וכתוב בספרים שקשרו אותו בכרעי המטה. פי' הוא אותו המקום שכוחם של מצרים משם. כי כתיב ומלכותו בכל משלה. ואעפ"כ מאיזה מקום שהיה כוחותם כוחות הטומאה השפילו אותו ישראל וקשרו אותו בכרעי המטה. והכל בזה שמסרו נפשם לכבודו:

היוצא לנו מזה. בכל דור ודור חייב אדם לראות כו'. כי זה השבת צריך להיות הכנה מפני הנס שנעשה בו. פי' שנעשה בו מכבר וגם מה שנעשה בו עכשיו. וצ"ל אותו הזבח בעצמו ואותו החירות עם ההכנה הזאת של השבת. ומפני זה הוא נקרא שבת הגדול מפני הנ"ס שנעשה בו. היינו ההתנשאות. כי כאשר מתנשאים ממילא מתגדלים. וצריך להכין א"ע לביעור חמץ ולקבלת הטוב אמן:

כתיב ויאמר י"י אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר וכו'. ואח"כ כתיב ויקרא משה לכל זקני ישראל ויאמר אליהם משכו וקחו לכם צאן למשפחותיכם ושחטו הפסח:

איתא במדרש הה"ד בישישים חכמה ואורך ימים תבונה מפני מה זכו הזקנים שיהיו ישראל נגאלים על ידיהם מפני שעשו שישראל יאמינו על ידיהם שכן כתיב ויאספו אליו זקני ישראל ואח"כ ויאמן העם וישמעו לפיכך הכתוב משבחן בישישים חכמה וגו':

הנה כבר דברנו הרבה פעמים מזה. משכו. כפי דאיתא משכו ידיכם מע"ז. נוכל לומר. שהעבודה שהאדם עובד את השי"ת לא יהיה זרה ח"ו. היינו שלא יהיה בזה שום מ"ז ח"ו ובלי שום פניה בלתי לי"י לבדו. בעובדא ובמלולא וברעותא דלבא. וכשעוזר לו השי"ת שעובד את הבורא ב"ה עבודה תמה ונקיה אזי אח"כ משכו יומין תתאין ליומין עלאין. היינו לייחד כל המדות וכל העולמות למעלה ככתוב בתוה"ק ועבדת את העבודה הזא"ת בחודש הז"ה. שתעבדו עד שתתייחד זא"ת עם [ז"ה] כי זא"ת נקרא מה שאנו רואים בעינינו. הכל נקרא זא"ת וצריך לייחד הכל עם בחי' הנקרא ז"ה וכמו שאנו אומרים בהגדה בעבור ז"ה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך. כידוע מצה נקרא חירות ובו מרומז השם הקדוש. ומרור הוא להיפך. וצריך לתקן הכל ולייחד הכל לשמו הגדול ווה הכל נקרא זא"ת. מאת י"י היתה זא"ת. היינו שצריך כל אדם לידע שכל דבר הכל הוא מאת השי"ת כל מה שיש בעולם וכל ההתחדשות אשר נתהווה בעולם הכל הוא מאת י"י. וצריך לייחד הכל לפלא עליון. שיעזור לנו הש"י שע"י יחודים שלנו נשיג ג"כ נפלאות הבורא ב"ה. וזהו זא"ת היא נפלא"ת בעינינו ז"ה היום. שצריך לייחד הכל זא"ת וז"ה כחדא וזהו העיקר לייחד כל המדות הנקראים ימים למעלה מן המדות:

וזהו כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. ולכאורה היה צריך לכתוב כיום צאתך. כי ביום אחד יצאו ממצרים ומהו הל' כימי. רק האמת הוא כידוע איך היו נשקעים במצרים ודלג הקב"ה שלא כסדר כל המידות. ובאו לבחי' הנקרא חירות. וזהו כימי. היינו כל המידות. כמו כן לעתיד אראנו נפלאות שישיגו ג"כ הבחי' הנ"ל נפלאות הקב"ה. ובאמת זהו עיקר רצונו של הקב"ה. הגם שהיכולת בידו לעשות כרצונו הטהור בכל עת. ובאמת וכי שייך אצל הקב"ה ל' נס או שום לשון פלא בעולם נגדו. ובידו לייחד כל העולמות ברגע אחד ולהוציא את ישראל מתחת כל מיני שעבוד. הן משעבוד היצר הרע או שארי דברים:

אמנם עיקר רצונו הפשוט שיתעלה הכל מזה העולם ע"י ישראל שיקיימו מצותיו בלב שלם במחשבה ודבור ומעשה בלי שום פניה כלל כמו שדברנו מקודם. לכך מוטל עלינו בית ישראל לראות לעשות רצונו הקדוש ולקשר כל העולמות ולייחדם בייחוד גמור. כמו שאמרנו מקודם. ועבדת את העבודה הזא"ת בחודש הז"ה. וזהו שמביא המדרש. בישישי"ם חכמה. כי באמת הלא ידוע שהקב"ה ברא י"ש מאי"ן וכמ"ש והחכמה מאי"ן תמצא. בחי' שקודם החכמה נקרא אי"ן. וזהו להנחיל אוהבי י"ש. וזהו בישישי"ם חכמה ואורך ימים תבונה. כידוע אורך נקרא מה שקודם החכמה. וזהו עיקר החכמה להאיר מבחי' אורך להמדות הנקרא ימים. ובאמת עיקר החכמה היא כמ"ש ראשית חכמה יראת י"י. מי שירא מי"י נקרא חכם. כי באמת אית חכמה ואית חכמה. היינו שצריך כ"א לראות להעלות הכל מזה העולם. היינו בחי' הנקרא זא"ת. שזה נקרא חכמה תתאה. ע"י כל המדות לחכמה עליונה בכדי שע"י היחודים שלנו יאיר הקב"ה את כל העולם מחכמה עלאה עד חכמה תתאה. וזהו שכל טוב לכל עושיהם בלשון רבים. היינו שני החכמות. וזהו שמביא המדרש. שע"י שעשו הזקנים לישראל להאמין. כי באמת מי נקרא זקן זה שקנה חכמה שיודעים לייחד ב' החכמות חכמה תתאה לחכמה עלאה. ועי"ז מביא אמונה לעולם. כמו שדברנו שזה עיקר רצונו של הקב"ה. הגם אשר מצדו היה בידו להוציא את ישראל ממצרים ברגע אחד בלי שום דבר כלל. ואולם רצונו הוא שיתעלה הכל מצדינו וממעשה ידינו. לכן צוה ליתן כבוד לזקנים שהם מייחדים את העולמות לרצונו הפשוט ומביאים האמונה לכלל ישראל. וכמו כן הוא עד עולם בכל עת ובכל זמן מחוייבים אנחנו עם בני ישראל לראות שלא יהיה העבודה שלנו זרה ח"ו רק עיקר הוא בעובדא ובמלולא וברעותא דלבא שיתעלו ויתייחדו כל העולמות שנזכה לגאולה העתידה בב"י ויושלם העולם בשלימות הגמור. וזהו משכו. מי שיש לו משלו. ומי שאין לו משלו וקחו לכם כדאיתא ברש"י. היינו שיקח מן הזקנים כאשר דברנו וכדאיתא במדרש אם זקנים הם כו'. ואם נערים נטפלה בהן ילדות. זהו בחי' שני החכמות. וזהו אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר. כידוע אור נקרא אור פשוט היינו אור הגנוז. ונר נקרא הכלי. וכן המצות נקראים נ"ר ובתוך הנ"ר נתייחד הכל. האור הגנוז עם כל הדברים הנצרכים היינו השמן והפתילה וכשמתייחדים הכל נקרא לאור הנר:

כתיב וערבה לי"י מנחת יהודה וגו'. שמעתי מא"א מו"ר זצ"ל המעריב ערבים שהוא ממתיק את כל הדברים שהם ערבובים. ונוכל לומר זהו פי' הפסוק וערבה ע"פ ב' הפירושים. אשר ערב לפני הקב"ה כשישראל ממתיקים את הדברים שהם חושך וערבובים אצלם. כי באמת כתיב בהקב"ה אני ראשון ואני אחרון וכו'. עכ"ז רצונו שיתפשט אלקותו וכבודו ע"י ישראל מזה העולם. כמו שאמרנו מכבר. המלך המרומם לבדו מאז. כי אני י"י לא שניתי וקודם בריאת העולם היה ג"כ מרומם. והוא ושמו אחד. רק המשובח והמפואר והמתנשא. שיתנשא ויתפרסם אלקותו הוא מימות עולם. היינו מאחר בריאת שמים וארץ ועד עתה מתנשא שמו של הקב"ה. ומהו הפירוש מהתנשאות של הקב"ה. ההתנשאות שלו הוא אשר יכולים העולם לקבל רב טובו והשפעתו וחסדו. וזה הכל ע"י שישראל מתקנים מעשיהם ומביאים מנחה לי"י ומוסרים עצמם לשמים אזי מבטלים כל המחשבות והחשכות שלהם וממתיקים אותם. ואת המר שלהם עושים מתוק. אזי הוא ערב להקב"ה כימי עולם כמו שדברנו. וכשנים קדמוניות. כי יש ימי עולם. ויש ימי קדם היינו קודם לבריאת העולם וצריך להעלות הכל לשורשו. כמו שהים קודם התחלת הבנין אשר זה נקרא ימי קדם:

ולזה איתא במדרש. דומה דורן שלך לדורון דרבך. ויכול להיות שזה נקרא מוסף שבת. כדאיתא בזוה"ק אל זקני עירו דא רזא דמוסף שבת. ולזה כתיב לשון וערבה. היינו לשון ערבה שהיא בתוך ארבע מינים שבלולב. הגם שאין בו לא טעם ולא ריח עכ"ז הוא כנגד השפתים אשר ע"י נעשה היחוד הגמור ע"י נשיקין שהוא בחי' מוסף. והבן: